

МАКТАБГАЧА КАТТА YOSHDAGI BOLALARNI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RASM CHIZISHGA O'RGATISH

*Tojiyeva Zebuniso Abduvohid qizi,
Maktabgacha ta'lim fakulteti talabasi, TDPU
tojiyevazebo00@gmail.com Tel: 908866477*

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyat texnologiyasini takomillashtirishning mazmun va metodikasiga bag'ishlangan bo'lib, unda maktabgacha 5-7 yoshdagi bolalarning innovatsion texnologiyalar asosida bilimlar doirasini kengaytirishdagi ahamiyati o'z ifodasini topgan. Shu bilan birgalikda rasm chizish mashg'ulotlarida mavjud materiallarning afzalliklari va uning metodikasi haqida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: maktabchag yosh, tarbiyachi, tarbiyalanuvchi, rasm chizish, dars, mashg'ulot, badiiy bilim, malaka, tasviriy faoliyatga oid tadqiqot.

Jahon sivilizatsiyasining ko'p asrlik nisbiy ravnaqi hozirgi vaqtda ko'plab innovatsion texnologiyalarning jadal rivojlanishini boshdan kechirmoqda. Bu esa, sayyoramizdagi har bir individumga ta'sir qilmay iloji yo'q. Shubhasiz, tabiat tomondan belgilangan insonning o'zini anglash, uning intellektual muvaffaqiyatining ijodiy darajasiga bevosita bog'liq. Ko'plab tadqiqotchilar zamonaviy dunyoda shaxsning faol hayoti va o'zini namoyon qilishi uchun har bir bolada ijodiy fazilatlarni shakllantirish kerak, degan fikrni qo'llab- quvvatlaydi.

Ta'lim-tarbiya sohasidagi masalalarning to'xtovsiz takomillashib borishi va yangi imkoniyatlarning yuzaga kelishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifat va samaradorligini oshirish vazifalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qitish usullarini va texnologiyalarni muttasil yangilab turishni taqozo etadi.

Bunday vaziyatdan chiqish yo'llaridan biri — insonning o'zgaruvchan hayot sharoitlariga munosib javob berishga imkon beradigan aqliy, ma'naviy, ijodiy va jismoniy salohiyatini ochib berishni rag'batlantiradigan ta'lim va tarbiya tizimini innovatsion texnologiyalashtirishni amalga oshirishdir.

Bunday ta'lim tizimi bolalar tomonidan o'zlarining mahsulotlarini yaratish orqali «modellashtirish, qurish, loyihalash», kattalar kasbiy faoliyatining samarali shakllari va turlarini rivojlantirish orqali bolaning ijodiy shaxsini rivojlantirishni nazarda tutadi. Faoliyatning ijodiy va samarali usullarini o'zlashtirish va insonning ijodiy fazilatlarini rivojlantirish kelajakda uning muvaffaqiyatining samarali omili bo'ladi. Jamiyat a'zolarining ta'lim sifatini oshirish haqiqatan ham, jamiyatning madaniy, ilmiy va texnologik rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Tarix shohidki, jahonga mashhur geograflar, tarixchilar, adabiyotshunoslar, shoiru yozuvchilar, konstruktor va boshqa soha allomalari rasm chizishni juda yaxshi bilganlar. Shunga ko'ra, Beruniy, Ibn Sino, Ulug'bek, Gyote, Gyugo, G. Anderson, Pushkin, Tagor, Mikluxo-Maklay, D. Mendeleyev, B. Zokirov kabi turli soha ijodkorlari rasm chizish bilan jiddiy shug'ullanib kelganlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tasviriy faoliyatga oid tadqiqot ishlari o'zbekistonlik pedagog olimlardan F.Valixo'jayeva, D.Sabirova, S.G'ozibayeva, X.Qosimova, D.Xalimova, T.Chabrova, O.Mahmudova, Sh.Xasanovalar tomonidan olib borilgan.

Rossiya davlatining taniqli rassomlarini tarbiyalagan, grafika-tasvir ta'limotini o'rgatgan rus rassomi va pedagogi P.P. Chistyakov shogirdlariga rasm chizish texnologiyasining kuchli va zaif tomonlarini bir necha bor ta'kidlab, rasm g'oyasini ifoda etishda rasm chizish texnikasining muhimligini aytgan. U shunday deb yozgan: «Afsuski, yaxshi dizayn va aniqlik bilan chizilgan rasmda, ko'pincha obrazni ifodalashda chizish texnikasi qo'pol ravishda ijro etilishini ko'rish mumkin, bu esa, katta kamchilikdir». Rassom va pedagog P.P.Chistyakovning ta'rificha, «Obrazni ifodalash texnikasi-bu rassomning tilidir. Ushbu tilni bilmasdan, rassom o'z asarining dizaynini tomoshabinga yetkazishda texnikani puxta egallash kerak».

O'ziga talabchan bo'lgan fransuz rassomi Ejen Delakrua (Ferdinand Victor Eugène Delacroix.1798-1863), rassom bo'lishni istagan har bir inson, muntazam ravishda kontur sohasidagi mahoratini oshirishi kerak. Buning uchun u doimiy ravishda shtrix va chiziq texnikasi ustida ishlashi kerakligini takror va takror aytgan. O'zining kundaligida u shunday yozgan: «Tasvirda birinchi va eng muhim narsa bu konturlar. Agar ular bajarilgan bo'lsa, demak, rasm kuchli va mukammal, qolgan narsa o'ta beparvo!» deb yozgan.

Innovatsion texnologiya asosida Rasm chizishni o'rganish uchun alohida iqtidor, iste'dod kerakmi? Agar astoydil istasa, har kim, qobiliyatidan qat'i nazar, savodli chizishga o'rgana oladi. Chizishni o'rganish savodli yozish yoki maktab matematika kursini o'zlashtirishga qaraganda murakkab emas. Faqat intilish va asosiysi-mustahkam iroda, rasm istalgan kasb, istalgan mashg'ulot egasiga zarurligini tushunish kerak. Mazkur muallif fikriga to'liq qo'shilgan holda, rasm chizishga o'rganishga ham xohish-istakdan tashqari, uning texnologiyalarini egallab olish zarurati mavjud.

Rasm chizish bolalarning yozish savodini chiqarishda katta ahamiyatga ega bo'lgan. Masalan, harfni o'rgatish uchun narsalarning tasviri chizdirilgan. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rasm chizishga o'rgatishda qo'lning erkin harakat qilishiga alohida e'tibor berilgan. Erkin, yengil, ravon chiziqlar chizish doskada yoki papirus qog'ozlarda bajarilgan. Darhaqiqat, rasm chizish grafik faoliyat hisoblanib, uning o'ziga xos grafik ifodali vositalari mavjud obraz yordamida chizilgan rasmda tasvirlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rasm chizishni o'rgatishning asosiy

maqsadi-bolalarga hayotiy taassurotlarni majoziy aks ettirish vositasi sifatida narsalar va hodisalarni tasvirlashga o'rgatiladi.

Pedagog bolalarni rasm chizishga o'rgatish uchun ma'lum bir mavzu yoki hodisa haqida aniq tasavvurga ega bo'lish uchun obyektlar va hodisalarni kuzatishni tashkil qilar ekan, obyektning idrok etishning muayyan usulini, uni tekshirishni o'rgatishi kerak. Chunki chizish uchun zarur bo'lgan tasvirlar idrok jarayonida shakllanadi. Bolalarga biror narsani idrok etishga o'rgatish jarayonida, ular obyektlarning shakli, tuzilishi, nisbati, rangi bilan tanishtiriladi. Bolalarda obyektlarni o'rganish natijasida ushbu obyektlar tasvirining asosini tashkil etuvchi g'oyalar shakllanadi. Biroq, obyektning chizish uchun uning shakli, rangi, tuzilishi to'g'risida aniq tasavvurga ega bo'lish yetarli emas. Obyektning bu xususiyatlarini grafik shaklda qog'ozning tekis yuzasida ifodalashga, qo'l harakatlarini rasm chizish vazifasiga bo'ysundira olish kerakligi o'rgatiladi.

Rasm yoki haykalchalar tasvirini yaratish orqali bola tasvirlangan obyektning to'g'ri yoki noto'g'ri deb baholab, o'z harakatlarini boshqarib boradi. Tasvirni ijro etishga qaratilgan harakatlar ushbu jarayonning mohiyati tomonidan yetarli darajada tashkil etilgan deb o'ylash mumkin. Biroq, amalda bu boshqacha. Innovatsion chizish texnikasini ishlab chiqish va texnologiyalarni o'zlashtirishda san'at asarini yaratish jarayonining bir qismi bo'lgan mustaqil va muhim vazifa talab etiladi.

Rasm chizish texnikasi tushunchasini aniqlashtiradigan bo'lsak, tasviriy san'atning yo'nalishi vakillari chizish texnikasiga katta ahamiyat berishgan va uni rivojlantirishga alohida e'tibor berishgan. Texnikani o'zlashtirmasdan, aniq va ravshan rasm chizib, tasvirlab bo'lmaydi. Shu bilan birga, tasviriy san'atda innovatsion texnologiya xizmat vazifasiga ega ekanligi qayd etilgan. U ishning mafkuraviy-majoziy tizimiga bo'ysunadi; ma'lum texnik vositalar ishning mafkuraviy mazmunini ifoda etishga yordam beradi.

Xullas, har bir soha ijodkori uchun rasm chizishni bilish unga katta ijodiy imkoniyat va ozuqa beradi. Agar har bir tarbiyachi rasm chizishni bilganda edi, ular dars berish jarayonida yuksak samaralarga erishardi, dars mashg'ulotlarini o'zlashtirish ham tarbiyalanuvchi uchun juda oson va yengil bo'lardi, hatto o'zlashtirmovchi bolaning bo'lishi ancha qiyin bo'lardi. Shularga ko'ra bugungi maktabchag yoshdagi bolalarga badiiy bilim va malaka berishga katta e'tibor berilmoqda.

ADABIYOTLAR:

1. Marasulova, D. (2023). Maktabgacha ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalari. *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*, 1(1).
2. MARASULOVA, D. (2022). NIGMATULLAEVNA Interactive and Problem-Situational Methods of Teaching English to Children of Senior Preschool

- Age. *Spanish Journal of Society and Sustainability*.—Published February, 8, 12-15.
3. Djamilova, N., Kim, I., Marasulova, D., Imamova, N., & Ismanova, G. (2022). Ecological Culture Development of Independent Learning, Creativity, Integrative Technology and Logical Thinking. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 2524-2529.
  4. Khasanova, S. T., & Vasila, T. (2023, May). DEVELOPMENT OF IMAGINARY-CREATIVE COMPETENCES IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSION. In Next Scientists Conferences (pp. 84-91).
  5. Barno, E. (2023). O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TALIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY TIZIMI. *Research Focus International Scientific Journal*, 2(3), 103-105.
  6. Maxmudova O.A. Maktabgacha ta`lim tizimida tasviriy faoliyat ko`nikmasini shakllantirish bosqichlari. *Pedagogika (Pedagogik ta`lim) jurnali*, №2,2020 y.- B.45-46.(13.00.00; №6).